

Η ΚΑΣΤΑΛΙΑ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ.

(Συνέχεια ὅρα φυλ. Ε΄.)

Ἡ πρώτη συλλογὴ βιβλίων ἐν Ῥώμῃ κα-
τὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀξία λόγου ἐγέ-
νετο τὸ 460 Π. Χ. ὑπὸ Παύλου Αἰμιλίου,
μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Περσέως (α)—

(α) Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνης ἤρ-
χισαν οἱ Ῥωμαῖοι ν' ἀγαπῶσι τὰ γράμματα, διότι,
ὅταν ἐκυρίευσαν τὴν Καρχηδόνα (146. Π. Χ.), ἐκ
τῶν ἀπειραριθμῶν βιβλίων, ἅτινα αὐτοῦ εἶχον εὗρει
δὲν ἔλαβον εἰμὴ 25 μόνον τόμους τοῦ Μάγνωνος περὶ
Γεωργίας, οὓς μετέφρασαν ὅσπερ ἐν τὴν λατινικὴν
ᾠλῶσαν· τὰ λοιπὰ εἶχον δωρεῇ τοῖς ξένοις.

Δευτέρᾳ βιβλιοθήκῃ συνέστη παρὰ Σύλλα.
Οὗτος ὅτε εἰσέβαλεν εἰς Ἀθήνας (87. Π. Χ.)
ἔλαβε τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην Ἀπελλι-
κῶνος τοῦ Τήρου, (β) ἣν διέταξε νὰ μετα-
φέρωσιν εἰς Ῥώμην.

(β) Οὗτος εἶχεν ἐκδώσει τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀρι-
στοτέλους καὶ Θεοφράστου, ἅτινα πρὸ πολλοῦ εἶχον
λησμονηθῆ, καὶ εἶχε συστήσει εἰς Ἀθήνας πλουσιω-
τάτην βιβλιοθήκην. (Πλούταρχος. βίος Σύλλα).

Μεταξύ τῶν θησαυρῶν, οὓς ὁ Λούκουλος (α) εἶχε λάβει ἐκ τῶν κατὰ τῆς Ἀσίας πολέμων αὐτοῦ, καὶ δι' ὧν εἶχε κοσμήσει τὴν οἰκίαν του εἰς Τούσκουλον, ὑπῆρχε πλουσιωτάτη συλλογὴ βιβλίων, ὧν τὸν ἀριθμὸν ἠΐξησεν αὐτὸς μετὰ ταῦτα ἐτι μάλ' ὄν· εἰς δὲ τοὺς πεπαιδευμένους καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς Ἕλληνας εἶχε τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν βιβλιοθήκην του ἐλευθέραν.

Μετὰ τινα ἔτη ὁ Ιούλιος Καῖσαρ ἐπεφόρτισε τὸν Βάρρωνα (β) νὰ φροντίσῃ περὶ δημοσίας βιβλιοθήκης, συνισταμένης ἐξ ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν βιβλίων· ἀλλ' ἀγνοοῦμεν ἂν ἔλαβε χώραν ἡ σύστασις τῆς βιβλιοθήκης ταύτης.

Ἡ πρώτη δημοσία βιβλιοθήκη, περὶ ἧς ἀναφέρει ἡ ἱστορία συνέστη εἰς Ῥώμην παρὰ Ἀζινίου Πολλίωνος, (γ) ὅστις εἶχε λάβει

πολλὰ βιβλία παρὰ τῶν Δαλματῶν. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη, ὡς λέγει ὁ Οὔβιδιος, εὐρίσκετο ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Ἐλευθερίας. Μετὰ τὴν τελείαν τῶν Δαλματῶν ἦτταν, ὁ Αὐγουστος κατεσκευάσατο μὲ τὰ λάφυρα αὐτῶν κτίριόν τι περιστοιχισμένον ὑπὸ στοῶν, ἐντὸς τοῦ οὐοῦ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Οκταβία συνέστησε μίαν βιβλιοθήκην εἰς μνήμην τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Μαρκελλοῦ. (α) Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ὠνομάσθη Οκταβιανή, τὰ δὲ βιβλία τὰ συνισταμένα αὐτὴν ἦσαν ἑλληνικὰ καὶ λατινικά.

Ἵπρχε κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ ἡ βιβλιοθήκη Παλατίνη, ἣν συνέστησεν ὁ Αὐγουστος ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων αὐτοῦ, πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Κατὰ τὸν Ἰουστον Δίψιον, φιλόσοφον Ὀλλανδὸν γεννηθέντα τὸ 1547, ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἦν διηρημένη εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ ἓν ἦσαν τὰ ἑλληνικὰ βιβλία καὶ εἰς τὸ ἕτερον τὰ λατινικά· ἐκάστη δὲ διαίρεσις εἶχε καὶ ἴδιον φύλακα.

Ὁ Τιβέριος, ὅστις μ' ἔλα αὐτοῦ τὰ ἐλαττώματα ἡγάπα τὰ γράμματα, ἱδρυσεν μίαν βιβλιοθήκην ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων.— Ὁ Τραϊανὸς περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς πρώτης Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος συνέστησεν ἑτέραν ἐπὶ τῆς Ἀγορᾶς (Forum), ἣν μετὰ ταῦτα εἶχον μεταφέρει εἰς τὰ Θερμά (Thermes) τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ ὀνομάσει βιβλιοθήκην Οὐλπιανήν.— Ὁ Ἀγέλλιος, Aulus-Gellius, (β)

(α) Δικίνιος Λούκουλος, περίφημος διὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ λαυμαργίαν του, ἥτις κατήντησε παροιμιώδης, ὡς καὶ διὰ τὰ στρατηγικά αὐτοῦ κατορθώματα. Ἐγεννήθη τὸ 115 Π. Χ. ἤτο ταμίας εἰς Ἀσίαν, ὕστερον πρᾶκτωρ εἰς Ἀφρικὴν διὰ τῆς προστασίας τοῦ Σύλλα. Νικητὴς τοῦ Ἀμίλκαρ εἰς δύο ναυμαχίας. Τὸ 74 διωρίσθη ὑπάτος· ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Μιθριδάτου· εἴτα ἐνίκησεν εἰς μίαν μάχην τὸν βασιλεῖα τῆς Ἀρμενίας Τιγράνην καὶ ἐκυρίευσεν τὴν πρωτεύουσάν της Ἀρμενίας Τιγράνεκτρα καὶ τὴν Νισίβην ἢ ἄλλως Ἀντιόχειαν. Ἡ μεγάλη αὐτοῦ αὐστηρότης τὸν ἔκαμιν ἐπὶ τινα καιρὸν μισητὸν εἰς τοὺς στρατιώτας, ἀλλ' ὕστερον ἐπανακάμφας εἰς Ῥώμην ἀπήλαυσε τὰς τοῦ θριαμβοῦ του τιμὰς. Ἀπέθανε τὸ 49 Π. Χ. Οὗτος ἡγάπα μεγάλως τὰ γράμματα· πρῶτος εἰσήγαγεν εἰς Ῥώμην τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν.

(β) Terentius Varro, εἰς τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων Ῥωμαίων. Ἐγεννήθη τὸ 116 Π. Χ. ἐσπούδασεν εἰς Ἀθήνας· ἐπανακάμφας εἰς Ῥώμην ἐτιμήθη πάντοτε διὰ μεγάλων θέσεων. Οὗτος συνέγραψε πλεον τῶν 500 βιβλίων, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ὀλίγιστα μόνον σώζονται.

(γ) Ῥήτωρ Ῥωμαῖος· ὑπῆρξεν ὑπάτος τὸ 39 Π. Χ. ἐκυρίευσεν τὴν Σαλόνην ἀπὸ τοὺς Δαλματᾶς. Τελουταῖον παρητήθη ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ σταδίου καὶ ἐδόθη εἰς τὰ γράμματα. Οὗτος συνέστησε πρῶτος δημοσίαν βιβλιοθήκην εἰς Ῥώμην. Ἀπέθανε τὸ 3 Π. Χ. εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν. Συνέγραψεν ὁμιλίας, ἐπιστολάς, τραγωδίας, ἔν βιβλίον κατὰ τοῦ Σαλλουστίου καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἑμφυλίων πολέμων εἰς Ῥώμην εἰς 27 βιβλία. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του σώζονται μόνον τρεῖς ἐπιστολαὶ πρὸς Κικέρωνα. Οὗτος ἦν ὁ προστάτης καὶ φίλος τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Ορατίου, οἵτινες ἐπαθανάτισαν τὸ ὄνομα του, ὁ μὲν ἀπευθύνων πρὸς αὐτὸν τὸ τέταρτον αὐτοῦ βουκελικὸν ποίημα, ὁ δὲ τὴν πρώτην ᾠδὴν τοῦ β' βιβλίου του.

(α) Κλαύδιος Μάρκελλος υἱὸς τῆς Οκταβίας ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῆς σύζυγου Κλαυδίου Μαρκελλοῦ Αἰζερνίνου (ὑπάτου τὸ 22 Π. Χ.) (δεύτερος σύζυγος αὐτῆς ἦν ὁ Ἀντώνιος), ὁ θεὸς αὐτοῦ Αὐγουστος ὠνόμασεν αὐτὸν κληρονόμον του καὶ τῷ ἔδωκε διὰ σύζυγον τὴν θυγατέρα του Ιουλίαν. Ἀπέθανε τὸ 20 ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς (23 Η. Χ.). Εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ Οκταβίαν ὁ θάνατός του ἐπροξένησε μεγάλην λύπην, ἥτις καὶ ἐγένετο αἰτία τοῦ θανάτου αὐτῆς (4 Π. Χ.). Ὁ Βιργίλιος, ὃν ἐπροστάτευεν ἡ Οκταβία, εἰς τὸ ἔκτον βιβλίον τῆς Αἰνείαςδος αὐτοῦ ἐβρήννησε διὰ λαμπρῶν στίχων τὸν ἄωρον θάνατον τοῦ υἱοῦ τῆς, καὶ ἐποίησε πομπῶδῃ δι' αὐτὸν πανηγυρικόν. Λέγουσιν ὅτι ἡ Οκταβία ἐλειποθύμησε μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ μέρους αὐτοῦ καὶ ἀντήμειψε τὸν Βιργίλιον δίδουσα αὐτῷ δι' ἑκάστον στίχον 10,000 στατήρας (2,000 φράγκων).

(β) Aulus-Gellius ἢ κατ' ἄλλους Agellius, περίφημος

ἀναφέρει περὶ βιβλιοθήκης τινὸς εὐρισκομένης εἰς τὸν ναὸν τῆς Εἰρήνης, ἧς τὴν σύσασιν ὁ Ἰούκος Λίσιος ἀποδίδει εἰς τὸν Βεσπασιανόν.

Κατὰ τὸν Πούβλιον Βίκτωρα, εἰς τὴν Ρώμην τὴν 4ον αἰῶνα Μ. Χ. ὑπῆρχον 29 βιβλιοθήκαι, ὧν αἱ πλουσιώτεραι ἦσαν αἱ βιβλιοθήκαι Παλατίνη καὶ Οὐλιανή.

Εἰς Τιβύρον (α) ὑπῆρχε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν πλουσία βιβλιοθήκη.

Πλίνιος ὁ νεώτερος (β) ἱδρυσεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Κόμην πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην, διὰ τὴν ἐπισκευὴν τῆς ὁποίας ἡ διατήρησιν εἶχεν ἐξωδεύσει 100,000 στατῆρας (25,000 φράγκα).

Κατὰ τὸν Ἀγέλλιον, ἐπετρέπετο τοῖς πεπαιδευμένοις τὸ λαμβάνειν χάριν ἀναγνώσεως βιβλία ἐκ τῶν δημοσίων βιβλιοθηκῶν. Ἰδοὺ τί λέγει: « Κατὰ τὰς » θερμὰς τοῦ θέρους ἡμέρας εἶχον ζητήσει » καταφύγιον εἰς τὴν οἰκίαν πλουσίου τινὸς » φίλου μου εἰς τὴν ἐξοχὴν τοῦ Τιθύρου. » Ἐκεῖ εἴμεθα συνηθροισμένοι πολλοὶ φίλοι » τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἡλικίας καὶ ἐνασχο- » λούμενοι ὅλοι εἰς τὴν ῥητορικὴν ἢ τὴν » φιλοσοφίαν. Μεταξὺ ἡμῶν εὕρισκετο καὶ » τις περιπατητικὸς, ἐξαιρετὸς ἄνθρωπος, » λίαν πεπαιδευμένος καὶ ἀγαπῶν πολὺν νὰ » ἀναγινώσκῃ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀρι- » στοτέλους. Ἐπίναμεν ὕδωρ χιόνος εἰς » μεγίστην ποσότητά· μᾶς εἶπεν ὅτι πράτ- » τομεν κακῶς πίνοντες τὸ ὕδωρ τῆς χι- » νος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπιβλαβές κατὰ τὴν

» γνώμην τῶν ἐνδοξοτέρων ἱατρῶν καὶ » ἰδίως τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις ἐγίνωσκε » τὰ πάντα. Ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν ἐπαύομεν » πίνοντες, τρέχει πάραυτα εἰς τὴν βι- » βλιοθήκην τοῦ Τιθύρου, εὐρισκομένην » κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἰς τὸν ναὸν τοῦ » Ἡρακλέους καὶ μετ' οὐ πολὺ μᾶς φέρει » ἐν βιβλίῳ τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰς τὸ ὁ- » ποῖον τῶντι ἀνεγνώσαμεν ὅτι τὸ ὕδωρ » τῆς χιόνος εἶναι λίαν ἐπιβλαβές. »

Μιμηθέντες τὸ παράδειγμα τοῦ Λουκούλλου, πολλοὶ πλούσιοι συνέστησαν βιβλιοθήκας ἰδιαιτέρας εἰς τὰς οἰκίας των· τινὲς μάλιστα αὐτῶν ἦσαν ἀμαθεῖς. Ἡ βιβλιομανία κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν αὐτοκρατόρων εἶχε φθάσει ἐν Ρώμῃ εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν· τοῦτο ἠνάγκασε τὸν φιλόσοφον Σενέκαν νὰ γράψῃ κατὰ τῶν βιβλιομα- νῶν τοῦ αἰῶνός του τὰ ἑξῆς:

« Εἰς τί μὲ ἀναγκαιοῦσι, λέγει, τὰ ἀ- » ναριθμητὰ ταῦτα βιβλία, ὧν τὰς ἐπιγρα- » φὰς μόνον δὲν ἔχει τὸν καιρὸν ὃ ἀνα- » γνώσῃ τις καὶ ἂν ἀφιέρωσῃ ὅλην αὐτοῦ » τὴν ζωὴν; Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν βιβλίων » ἐπιβαρύνει τὸ πνεῦμα χωρὶς νὰ τὸ ὠφε- » λήσῃ. Προτιμότερον εἶναι νὰ περιορισθῇ » τις εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ὀλίγων συγγράφων » καὶ νὰ μὴ ζαλίζῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ με χι- » λίους. Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπυρπολή- » θησαν 400 χιλιάδες βιβλία, περίφημον » μνημεῖον τῆς πολυτελείας τῶν βασιλέων. » Ἀδιαφορῶ ἂν ἄλλοι ἐπαινοῦσι τοῦτο με- » τὰ τοῦ Τίτου Λιβίου, ὅστις λέγει ὅτι ἡ » σύσασις τῶν βιβλιοθηκῶν εἶναι ἔργον κα- » λόν. Δι' ἐμὲ δὲν βλέπω ἄλλο, ἐμὴ πο- » λυτέλειαν ἐπιστημονικὴν· τί λέγω ἐπι- » στημονικὴν; δὲν συνέλεξν οἱ βασιλεῖς » τὰ βιβλία ταῦτα χάριν τῶν ἐπιστημῶν, » ἀλλὰ χάριν ἐπιδείξεως. Διὰ τοῦτο κατὰ » μίμησιν, πολλοὶ, οἵτινες, καὶ αὐτὴ ἡ λέ- » ξις φιλοσοφία, ἀγνοοῦσι τί σημαίνει, συλ- » λέγουσι βιβλία, οὐχὶ ἵνα τοῖς χρησιμεύ- » σωσι ταῦτα εἰς τὸ νὰ σπουδάζωσιν, » ἀλλ' ἵνα κόσμήσωσι τὰ ἐστιάτοριά αὐ- » τῶν. Ὁ ἄνθρωπος ὁφείλει νὰ ἀγοράζῃ

γραμματικὸς Λατίνος, ἔζη ἐν Ρώμῃ τὸ 130 Μ. Χ. ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀδριανοῦ καὶ τῶν διδόντων αὐτοῦ. Ἐγραψεν 20 βιβλία, ἅτινα ὠνόμασεν Ἀ τ τ ι κ ἄ ς ν ὕ χ τ α ς, διότι τὰ εἶχε συγγράψῃ εἰς Ἀθήνας κατὰ τὰς ἐσπέρας τοῦ χειμῶνος· εἰς αὐτὸν εὕρισκεται πολλὰ περὶ ἀρχαιότητος καὶ χωρία συγγράφων ἀρχαιοτάτων, ὧν τὰ συγγράμματα ἀπωλέσθησαν. Δυστυχῶς τὸ δὸν βιβλίον δὲν ἐσώθη.

(α) Tibur, τὴν σήμερον Τίβηλι, ἀρχαιοτάτη πόλις τοῦ Λατίου πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ρώμης.

(β) Οὗτος ἦν ἀνεψιὸς τοῦ ἀρχαίου Πλίνιου. Ἐγεννήθη τὸ 61 ἢ 62 Μ. Χ. ἀπέθανε τὸ 115. Ἰπότης τὸ 100, εἶτα ἀνθύπατος εἰς Βυθινίαν καὶ Πόντον. Οὗτος ἦν δίκαιος καὶ ἐπιεικής πρὸς τοὺς Χριστιανούς. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ σωζονται ὁ πανηγυρικὸς του πρὸς τὸν Τραϊανόν καὶ αἱ ἐπιστολαὶ του.

» ὅσα βιβλία εἰσὶν αὐτῷ ἀναγκαῖα καὶ οὐ-
 » χι πολλὰ χάριν ἐπιδείξω. « Τὸ ἀργύ-
 » ριόν μου, λέγεις, εἶναι προτιμότερον νὰ
 » τὸ ἐξοδεύω εἰς βιβλία ἢ εἰς ἀγγεῖα τῆς
 » Κορίνθου καὶ ἄλλα. » Εἰς πάντα ἢ κατὰ
 » χρῆσιν εἶναι ἐλάττωμα. Πῶς εἶναι δυνα-
 » τὸν νὰ συγγορήσῃς ἓνα ἄνθρωπον, ὅστις
 » κατασκευάζει τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ ἐκ
 » ξύλου κέδρου ἢ ἐξ ἐλεφαντίνου, ὅστις συλ-
 » λέγει βιβλία συγγραφέων ἀγνώστων ἢ
 » περιφρονημένων, χασιμάται ἐν τῷ μέσῳ
 » τῶν ἀπειραριθμῶν αὐτῶν βιβλίων, καὶ
 » δὲν ἐκτιμᾷ εἰμὴ τὸ δέσιμον καὶ τοὺς τί-
 » τλους αὐτῶν; Οὕτως εἰς τοὺς μᾶλλον
 » ὀκνηροὺς θέλεις εὖρεῖ πλείοτερα συγγράμ-
 » ματα ῥητόρων καὶ ἱστορικῶν, καὶ θέσεις
 » πλήρεις βιβλίων μέχρις ἐροφῆς. Καὶ τὴν
 » σήμερον ἀκόμη ἐντὸς τῶν λουτρῶν, ἐντὸς
 » τῶν θερμῶν ὑπάρχουσι βιβλιοθήκαι πλου-
 » σιώταται. Ἦθελον βεβαίως συγγορήσει
 » τοῦτο, ἂν προήρχετο ἕνεκεν ὑπερβολικοῦ
 » ζήλου πρὸς τὴν παιδείαν, ἀλλὰ τώρα δὲν
 » ἀγοράζουσι τὰς μεγαλοφυῆς ταύτας, δὲν
 » ἀγοράζουσι τὰ ἀξιοθαύμαστα ταῦτα ἔρ-
 » γα, ὠραῖσμένα μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ
 » συγγραφέως, εἰμὴ ἵνα κοσμήσωσι τοὺς
 » τοίχους τῶν δωματίων των. »

Πολλάκις οἱ ἀμαθεῖς οὗτοι κύριοι τῶν
 πλουσιῶν αὐτῶν συλλογῶν ἐφύλαττον δι'
 αὐτοὺς μόνον τοὺς θησαυροὺς ἐκείνους, ὧν
 οὐδεμίαν χρῆσιν ἠδύναντο ποιῆσαι, καὶ δὲν
 ἐδάνειζον οὐδὲ ἐν βιβλίον εἰς τοὺς ξένους.
 Ὁ Λουκιανὸς λέγει πρὸς ἀπαίδευτον καὶ
 πολλὰ βιβλία ὠνούμεγον, « . . . καίτοι οὐ-
 » δὲ ἔχρησας οὐδενὶ βιβλίον πώποτε, ἀλλὰ
 » τὸ τῆς κυνὸς ποιεῖς, τῆς ἐν τῇ φάτνῃ κατα-
 » κειμένης, ἢ οὕτε αὐτὴ τῶν κριθῶν ἐσθίει,
 » οὕτε τῷ ἵππῳ δυναμένῳ φαγεῖν ἐπιτρέπει. »

Μεταξὺ τῶν ἰδιωτῶν τῶν ἐχόντων τὰς
 πλουσιωτέρας βιβλιοθήκας ἦν ὁ Κικέρων
 καὶ ὁ Ἀττικὸς. (πολλοὶ νομίζουσιν ὅτι οὗ-
 » τος ἦν μᾶλλον βιβλιοπώλης), ὁ Βαλέριος
 Μαρτίαλος (α), Πλίνιος ὁ νεώτερος, ὁ Σί-

λιος ὁ Ἰταλικὸς, ὁ γραμματικὸς Ἐπαφρόδι-
 » τος, ὅστις, κατὰ τὸν Σουΐδαν, εἶχε συλλέξει
 πλεόν τῶν 30,000 βιβλίων ἐκλεκτῶν. Ὁ
 παδαγωγὸς Γορδίου τοῦ νεωτέρου ἀφῆκεν
 εἰς αὐτὸν ὡς κληροδότημα τὴν βιβλιοθήκην
 του, συνισταμένην, ὡς λέγουσιν, ἐξ 62
 χιλιάδων βιβλίων.

Οἱ ἀρχαῖοι ἔθετον τὰ βιβλία αὐτῶν εἰς
 θέσεις καρφωμένας ἐπὶ τῶν τοίχων ἢ εἰς
 βιβλιοθήκας, ἃς ἔθετον ἐν τῷ μέσῳ τῶν
 αἰθουσῶν, ὡς πράττουσι καὶ τὴν σήμερον
 ἀκόμη εἰς τινὰ πανεπιστήμια τῆς Γερμανίας.

Εἰς τὰς μεγάλας βιβλιοθήκας εἶχον ἀ-
 » ριθμοὺς καὶ κατάλογον ἰδιαιτέρον διὰ τὰ
 βιβλία.

ἵνα σολίσωσι πλείοτερον τὰς βιβλιοθήκας
 ἔθετον τὰς εἰκόνας καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν
 ἐνδόξων ἀνδρῶν. « Εἶναι λαμπρὰ, λέγει
 » ὁ ἀρχαῖος Πλίνιος, ἡ νέα αὕτη ἰδέα τοῦ
 » νὰ θέτωσι τὰ ἀγάλματα ἢ τὰς προτομάς
 » ἐκ χρυσοῦ, ἀργύρου, ἢ χαλκοῦ κατεσκευ-
 » ασμένας, τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ὧν ἡ ἀ-
 » θάνατος φωνὴ ἀντηχεῖ εἰς ταῦτα τὰ μέ-
 » ρη καὶ ὅταν ἀκόμη τὰ χαρακτηριστικὰ
 » τοῦ προσώπου των δὲν τὰ γνωρίζωμεν, ἢ
 » πρὸς αὐτοὺς ἀγάπη μας ἀναπληροῖ τὰ
 » χαρακτηριστικὰ, ἅτινα ἡ φαντασία ἡμῶν
 » τοῖς δίδει. Τοῦτο συνέβη εἰς τὸν Ὀμηρον,
 » καὶ βεβαίως, δὲν νομίζω νὰ ὑπάρχῃ με-
 » γαλητέρα εὐτυχία δι' ἓνα θνητὸν, οὕτινος
 » οἱ ἄνθρωποι ὅλων τῶν αἰώνων ἐπιθυμοῦ-
 » σι νὰ γνωρίζωσι τὰ χαρακτηριστικὰ. Ἡ
 » συνήθεια αὕτη εἰσῆλθεν εἰς Ῥώμην παρὰ
 » τοῦ Α. Πολλίωνος, ὅστις πρῶτος, συστή-
 » σας δημοσίαν βιβλιοθήκην, κατέστησε
 » τὴν εὐφυῆν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τὸ
 » κληροδότημα ὅλων τῶν ἐθνῶν. Δὲν γνω-
 » ρίζω ἂν πρὸ ἡμῶν, οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀλε-

Ἰσπανίαν τὸ 40 Μ. Χ. Εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν ἦλθεν
 εἰς Ῥώμην ἡγαπᾶτο μέγας παρὰ τοῦ Τίτου καὶ
 τοῦ Δομετιανοῦ. ἀπὸ διέμεινεν εἰς Ῥώμην 35 ἔτη,
 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ ἀπέθανε τὸ 103.
 Ἐγραψε 15 βιβλία, Ε π ι γ ρ α μ μ α τ α. Εἰς τὰς
 ποιήσεις αὐτοῦ φαίνεται πνευματωδέστατος, ἀλλὰ
 καὶ πολὺ ἐλεύθερος εἰς τὰς ἐκφράσεις του.

(α) V. Martialis, ποιητὴς Λατίνος, γεννηθεὶς εἰς

» ξανδρείας καὶ τῆς Περγάμου ἔπραξαν τὸ
» αὐτό. » (α)

Αἱ πλείσται τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ρώ-
μης κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ πυρὸς κατὰ
τοὺς χρόνους τῶν Αὐτοκρατόρων. Ἡ βι-
βλιοθήκη ἡ εὐρισκομένη εἰς τὰ ἀνάκτορα
τοῦ Τιβερίου ἐπυρπολήθη ἐπὶ Νέρωνος, καὶ
ἡ τοῦ Καπιτωλίου ἐπὶ Κομμόδου.

Αἱ διχόνοιαὶ αἱ μεταξὺ χριστιανῶν καὶ
εἰδωλολατρῶν ἐγένοντο αἰτία καταστροφῆς διὰ
τὰ γράμματα. Καθ' ὃν χρόνον ὁ ἀπόστολος
Παῦλος εὕρισκετο εἰς τὴν Ἔφεσον (54 Μ.Χ.)
» πολλοὶ πιστοὶ, λέγει ὁ Fleury, οἵτινες
» εἶχον σπουδάσει τὰ ἀνωφελῆ περιέρχοντα,
» ἔκαυσαν τὰ βιβλία αὐτῶν ἐνώπιον ὅλου
» τοῦ κόσμου. Τὰ βιβλία ταῦτα ἤξιζον
» πλέον τῶν 50,000 δραχμῶν. Νομίζου-
» σιν, ὅτι τὰ βιβλία ταῦτα ἦσαν
» βιβλία μαγείας. » Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι
ταῦτα ἦσαν φιλοσοφικὰ καὶ θρησκευτικὰ
τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὰ ὅποια θὰ ἦσαν βε-
βαίως ἐπικίνδυνα διὰ τοὺς νέους χριστιανούς.

Περὶ τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ἀνατολῆς ὀ-
λίγα τινα μόνον γνωρίζομεν.

Τὸν δεῦτερον Π. Χ. αἰῶνα ἡ βιβλιοθήκη
τῆς Νινίθης ἦτο πλουσιωτάτη καὶ ὁ Βαλαρ-
σῆς βασιλεὺς τῆς Ἀρμενίας ἐξαπέστειλε κατ'
ἐκείνην τὴν ἐποχὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
Ἀρσάκην βασιλέα τῶν Πάρθων, τὸν Μαρίαν
Κατινᾶ, τὸν ἀρχαιότερον τῆς Ἀρμενίας ἱ-
στορικόν, ὅστις λαβὼν τὴν ἄδειαν νὰ ἐξε-
τάσῃ τὰ ἀρχεῖα τῆς Νινίθης, εὗρε χειρό-
γραφα, ἀφαιρεθέντα ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν
τῆς Ἀρμενίας παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου,
ὅταν οὗτος τὴν κατέκτησεν. « Ὁ Μα-
» ρίας, λέγει ὁ Μωϋσῆς Κόρεν, εὗρε με-
» ταξὺ τῶν πολλῶν βιβλίων, βιβλίον τι ἐλ-
» ληνιστὶ γεγραμμένον καὶ φέρον τὴν ἀκό-
» λουθον ἐπιγραφὴν. « Τὸ βιβλίον αὐτὸ
» μετεφράσθη ἐκ τῆς Χαλδαϊκῆς εἰς τὴν
» Ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατὰ διαταγὴν Ἀλε-
» ξάνδρου τοῦ μεγάλου. Περιέχει τὴν ἱστο-
» ρίαν τῶν ἀρχαίων χρόνων ἀπὸ τοῦ Ζε-

» ρουάνου, Τιτάνου καὶ Ἀπελόστου· τὰ δὲ
» ὀνόματα τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν καὶ τῶν
» ἀπογόνων τῶν, εἰσὶ γεγραμμένα κατὰ
» τάξιν εἰς μακρὰν σειρὰν χρόνων. »

Μετὰ ταῦτα, ἐπὶ τῆς δυναστείας τῆς Ρώ-
μης, τὰ εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Νισίδεως καὶ τῆς
Σινώπης τοῦ Πόντου εὕρισκόμενα βιβλία με-
τεφέρθησαν εἰς Ἔδεσσαν· τὴν δὲ βιβλιοθή-
κην τῆς πόλεως ταύτης ἐχώρισαν οἱ Ῥωμαῖοι
εἰς δύο μέρη, τὸ μὲν διὰ τὰ συγγράμματα
τὰ εἰς τὴν Συριακὴν γλῶσσαν γεγραμμένα,
τὸ δὲ διὰ τὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν.

Τὸν τρίτον αἰῶνα Μ. Χ. συνέστη μία
βιβλιοθήκη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἱερουσα-
λῆμ, καὶ ἕκτοτε οὐδεμία ἐκκλησία ἐκτίζε-
το χωρὶς νὰ ἔχῃ βιβλιοθήκην.

Αἱ πλείσται αὐτῶν τῶν βιβλιοθηκῶν κα-
τεστράφησαν, καθότι ὅταν συνέβαινε κατα-
δίωξις τις κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἡ πρώτη
φροντίς τῶν ἐθνικῶν ἦτο νὰ καίωσι τὰς ἐκ-
κλησίας καὶ τὰ χριστιανικὰ βιβλία.

Τὸν τέταρτον αἰῶνα, ὅτε ἡ ἔδρα τῆς αὐ-
τοκρατορίας μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπο-
λιν, αἱ βιβλιοθήκαι τῆς πόλεως ταύτης ἐ-
πλουτίσθησαν ἐκ τῶν λαφύρων τῶν ἄλλων
πόλεων. Εἰς τὸν κώδικα τοῦ Θεοδοσίου λέ-
γεται ὅτι ὑπῆρχον ἑπτὰ ἀντιγραφεῖς εἰς
τὴν αὐτοκρατορικὴν βιβλιοθήκην, ἐπιφορ-
τισμένοι, ὑπὸ τῆς διαταγῆς τοῦ βιβλιοφύ-
λακος, νὰ ἀντιγράφωσι χειρόγραφα.

Ὁ πάπας Ἰλάριος τὸν πέμπτον αἰῶνα
συνέστησεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ ἁγίου Ἰωάν-
νου τοῦ Λατρᾶν δύο βιβλιοθήκας, ὧν ἡ
μία ἦν προσδιωρισμένη διὰ τὰ ἀρχεῖα.

Αἱ βιβλιοθήκαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως
δὲν διετηρήθησαν ἐπὶ πολλὸν χρόνον, ἕνεκα
τῶν συνεχῶν πυρκαϊῶν. Τὸ 476 ἐπὶ Βασι-
λίσκου πυρκαϊὰ συμβῆσα εἰς τὴν ἀγορὰν
ἐξετάθη τὸ σόφον, ὥστε ἔκαυσεν πολλὰς
στοὰς καὶ μέγαν ἀριθμὸν δημοσίων κτι-
ρίων. Εἰς μίαν ἐκ τῶν στοῶν αὐτῶν εὕρι-
σκετο καὶ ἡ βιβλιοθήκη ἡ συστηθεῖσα παρὰ
Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου, καὶ εἰς ἣν ὑπῆρχον
ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες βιβλίων.

(ἀκολουθεῖ).